

Feszty Árpád Hathalmon

Száz éve hunyt el Feszty Árpád (1856–1914) festőművész, akit az 1891 és 1894 között készített, s ma Ópusztaszeren látható „A magyarok bejövetele” című panorámaképe, röviden a „Feszty-körkép” kapcsán ismerhetünk leginkább. Az idei emlékévk során több helyszínen, számtalan módon idézték meg alakját, természetesen művészi eredményeire összpontosítva. Mi most kissé másképp, életének egy bennünket érintő apró mozzanatával tesszük mindezt. Érdekes tudnunk róla, hogy a kortársai által egyöntetűen géniuszknak tartott művész Hathalmon, Ihász Lajos vendégeként is megfordult.

Látogatására életük egy közös pontja adott lehetőséget, ugyanis mindketten a „Jókay-nemzetség”-ből választottak maguknak asszonyt. Ihász Lajos Jókai Mór bátyjának, Károlynak kisebbik lányával, Etelkával kötötte második házasságát 1889-ben, a sármjáról messze földön híres kiváló festő pedig az író nevelt lányát, Jókai Rózát vezette oltárhoz egy évvel korábban. E házasság azzal járt együtt, hogy a két zseni a század végéig egy fedél alatt élte életét, s így – egyebek mellett – a rokoni kapcsolatok ápolásnak dolgát is igyekeztek egymásra figyelemmel intézni. Erre utal például Jókainak Ihász Lajoshoz 1889. december 1-jén írott levele: *„Kedves Lajosom! / Úgy szándékoztunk, hogy ezen a héten, amint a budget-vitától [költségvetési vitától – N. T.] pár napra elszabadulhatok, cum gentibus [családostul – N. T.] hozzátok megyünk; azonban most egyszerre az idő is rosszra változott, az egészségem is gyöngére fordult, nem merek egy téli útnak nekiindulni. / Azért nagyon kérlek, méntsen ki a Te jó szíved, hogy most nem részesülhetünk abban az örömben, hogy Titeket boldog otthonotokban láthassunk. Majd ha élek, a tavasszal helyrehozom mulasztásomat, s úgy meglakom Hathalmot, hogy még meg is untok. / Csókollak kedves Etelka húgommal együtt, a gyerekeimmel együttesen, akiktől szinte fogsz valami felvilágosító pár sort venni. / Boldog ünnepeket és minden áldást kívánva, maradok / igazán szerető bátyád, / Jókai Mór. / Budapest, 1889 I/XII.”*

Feszty ekkor már rég kimozdult a művészkkollégák, a szakma elismerésének köréből, s a kultúrpolitika előtt is jelentős volt. Eppen 1889 táján nyerte el az Állami Nagy Aranyérmet a „Sirató asszonyok Krisztus sírjánál” című képével. Növekvő híre sok megrendelést és leterheltséget jelentett számára. Ebből adódóan az apósa által tervezett hathalmi útjukat belátható időn belül családilag nem tudták volna kivitelezni, így külön-külön ejtették meg. Jókai – ahogy megígérte – 1890 pünkösdjén, míg Feszty és felesége valamikor október második felében került rá sort. Ezen egyetlen ismert látogatásuk emlékét Váli Mari emlékirata örökölte meg számunkra. (Ő nem más, mint Ihászné unokatestvére, Váli Ferenc református főiskolai tanárnak és Jókay Eszternek, az író nővérének a lánya, aki korán megözyegyülve, gyermekét és szüleit is elveszítve a rokoni szeretet nélkülözésére lett volna ítélve Pápán. Ennek elejét véve, Ihászék nem sokkal házasságkötésük után Hathalomra költöztették. Itt élt egészen 1903-ig, amikor is a családdal együtt másik birtokukra, az Ajka melletti Lőrintére költözött.) Idézzük ide a vonatkozó részt:

„A szép őszi napokat Fesztyék is felhasználták hathalmi látogatásuk megtételére, a mi hazatérésünk után. [Budapesten jártak rokonlátogatóban – N. T.] Róza nem nagyon érdeklődött a pusztai élet gazdasági oldala iránt, de a szép lovakért ő is igen tudott lelkesülni (annyira szerette a lovakat, hogy már asszonyfejjel kezdett nagy buzgalommal lovagolni tanulni; bár ismerősei sokat élceltek rá, hogy: ugyancsak erős paripa legyen, mely e túl magas, jól megtermett menyecskét hordozni bírja!...) Így, ha egyéb nem is – az mindenesetre tetszett neki Hathalmon, mikor a nagy ménest megnézték, s ott a lovak sorba odajöttek gazdájukhoz egy kis darabka cukorért (kis Etelkém sohasem feledte el, hogy uracskája zsebébe egy papírzacskó apróra vágott fehér cukrot készítsen, mikor a gazdaságba kikocsiztak) vagy egy falat kenyérke elvételére; sőt zsebjeit is megszaglászták: nem volna-e azokban még több csemege is számukra?

Fesztyné igen tudta méltányolni a sok betanulatlan (műnyelven »nyers«) ló így nyilvánuló értelmességét. Nem kevésbé méltányolta a »somlai«-val – tüzességben – vetélkedő »pátkai risling« arany színű nedűjét, melyet még az ura is igen élvezhetőnek talált.”

(Feszty ugyanis csak a nemes borokat volt hajlandó fogyasztani, még apósa nagy gonddal készített svábhegyi termésétől is fanyalgott. Kedvence a somlai volt.)

Igazán kár, hogy Váli csak ennyit tartott érdemesnek elmondani Feszty Árpád hathalmi vendégéről. Ennek magyarázata nyilván abban is keresendő, hogy kettejük kapcsolata – itt nem részletezendő okok miatt – nem volt teljesen felhőtlen. Pedig életének ismeretében gyanítható, hogy nem csak a bort élvezhette Hathalmon az az ember, akinek szíve a vidéki tájért és emberért dobogott. Pályáját tájképfestőként kezdte; kortársai szerint senki úgy a magyar földet nem érezte, mint ő. Mint a nemzet megújulásának aranytartálékára tekintett a földműves rétegre; életkörülményeinek javításáért, kulturális értékeinek népszerűsítéséért több mozgalomban szállt síkra. Ha a főváros zajától el akart vonulni, Ógyalla melletti tanyájára utazott. Rajongását nem csak festészetével, írásművészetével is bizonyította „Az én parasztjaim” című novelláskötetében. S parasztjai utolsó útján sem váltak hozzá hűtlenné: temetésén, 1914 júniusában a falujabeli leányok három méter hosszú és két méter széles mezei virágokból összeállított koszorúval búcsúztatták.

(A szövegben szereplő idézetek Váli Mari „Emlékeim Jókai Mórról” című könyvéből, valamint a könyv kéziratának fénymásolatából valók. Utóbbi megtalálható a Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtárának Kézirattárában.)

Németh Tibor